

- корисну інформацію під час спілкування з ментором;
- практичну пораду і допомогу у процесі прийняття важливих професійних рішень;
- можливості обміну навчальними матеріалами чи ресурсами; набуті необхідних навичок та вмінь в професійній діяльності.

Ефективність використання технології менторства у сфері вищої освіти в цілому і, зокрема, в процесі підготовки HR-менеджерів є відчутно високою, дозволяє зробити освітній процес більш цікавим і сучасним, створює новий рівень взаємодії між здобувачем і викладачем, який найбільш наближений до реалій практичної професійної діяльності, стимулює здобувача до самостійної роботи та дозволяє більш повно розкрити потенціал особистості.

Технологія освітнього менторства також сприяє впровадженню моделі HR-компетенцій, яку запропонувала організацією The Society for Human Resource Management (SHRM)[2]. Організація об'єднує понад 300 тис. HR-професіоналів в 160 країнах. Модель HR-компетенцій SHRM вважається найбільш ефективною та визнаною в світовому бізнес-співтоваристві і складається із восьми поведінкових компетенцій, а саме: комунікації, управління відносинами, етичні норми і практики, бізнес-середовище, критичне мислення, консалтинг, лідерство і навігація в бізнесі, глобальна та культурна ефективність.

Таким чином, в руслі інноваційних змін необхідна активізація використання сучасних освітніх технологій в контексті компетентнісного підходу, які відповідають динамічним процесам бізнес-середовища, а також сприяють підвищенню конкурентоспроможності HR-менеджерів.

Література

1. Стандарт вищої освіти України. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/051-ekonomika-M.pdf>

2. Менеджер з персоналу. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://business.ua/strategii/item/2018-vid-hrmenedzhera-do-hrlidera-novoi-heneratsii>

Царенко І. О., кандидат економічних наук, старший викладач
Музиченко А.С., доктор економічних наук, професор
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

УКРАЇНА У ВИМІРІ КОМПАРАТИВНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

У сучасному глобалізованому світі людський ресурс стає центром відтворювальних процесів. Свідченням чого цього є зростання значення людського капіталу, який формується під впливом дії системи вищої освіти,

освітньої діяльності. Саме вища освіта впливає на розвиток природних здібностей та навичок людини до праці, зокрема інтелектуальної, сприяє моральному і духовному вихованню студентів, слухачів, створює умови для формування нових компетентностей.

Досвід зарубіжних країн щодо подальшого соціально-економічного розвитку держави свідчить, що існують фундаментальні основи для забезпечення сталого розвитку країни і одним із інструментів його забезпечення є саме вища освіта. Адже освітній рівень, освітній потенціал нації виступає важливим чинником становлення, збереження і зміцнення національної безпеки будь-якої країни.

Проблеми вдосконалення державного механізму регулювання вищою освітою залишаються актуальними впродовж багатьох років. Останніми роками вони набули особливого значення в умовах розгортання процесів реформування й модернізації вищої освіти України. З огляду на це, в умовах зростаючої конкуренції на глобальному ринку освітніх послуг, загострюється проблема дослідження національних систем вищої освіти зарубіжних країн.

Серед основних типів національних освітніх систем виділяють атлантичну, континентальну, гібридну [1]. Відмінності між даними моделями подано в табл. 1.

Як видно з табл. 1 Україні на сучасному етапі притаманні ознаки як атлантичної так і континентальної моделей, при цьому віднести вітчизняну вищу освіту до гібридної моделі, вважаємо, не є доцільним.

Таблиця 1

Відмінності між моделями управління вищою освітою

Моделі	Характеристика											
	Сучасні тенденції розвитку	Країни	Витрати на вищу освіту в абсол. виразі, на 10 тис. осіб нас	Рівень централізації	Структура управління	Наявність спеціалізації	Роль держави, ступінь її участі	Рівень автономності	Наявність зв'язку між ЗВО та бізнесом	Рівень самоврядування	Рівень зв'язків з громадськістю	Наявність збігу держав
Атлантична	Традиційно ліберальна атлантична модель переживає «одержавлення»	США, Великобританія, Ірландія, Канада, Австралія, Нова Зеландія	Вище 9000 тис. дол. США	Децентралізація управління (на рівні штатів)	Пірамідальна, тобто включає горизонтальний і вертикальний поділи	модель «пізньої професійної диференціації»	Забезпечує лише інфраструктуру та освітні послуги на базовому рівні	високий ступінь інституційної та фінансової автономії ЗВО	тісний зв'язок з бізнес-спільнотою	Розвинуте на високому рівні	Широкі зв'язки, розвинуті на високому рівні	+
Континентальна	державно-центрична континентальна модель – лібералізацію	Нідерланди, Німеччина, Франція, Італія, Литва	Від 4500 до 9000 тис. дол. США	Централізація управління	наявність переважно вертикальних зв'язків, підпорядкованість суб'єктів управління	рання спеціалізація учнів	Пряме державне регулювання, здійснює державне замовлення	тісний взаємозв'язок з державними структурами	безпосередні зв'язки «університет-бізнес» є незначними	розвинуте на достатньому рівні	Широкі зв'язки, розвинуті на достатньому рівні	-
Гібридна	переймає характеристики двох, не втрачаючи при цьому національної самобутності	Країни Центральної Європи Азії	До 4500 тис. дол. США	+/	Наявність вертикально-горизонтальних зв'язків	+/	Вплив держави присутній	Незначні взаємозв'язок з державними структурами	Незначні зв'язки «університет-бізнес»	Розвинутий, але не на високому рівні	Зв'язки з громадськістю розвинуті, але не на високому рівні	+/-
Україна			340 тис. дол. США	Централізація управління	Вертикальні зв'язки	Модель пізньої спеціалізації	Пряме державне регулювання, здійснює державне замовлення	тісний взаємозв'язок з державними структурами	Незначні зв'язки «університет-бізнес»	Нерозвинуте самоврядування	Незначні зв'язки	-

Джерело: систематизовано автором на основі [1]

Трансформаційні перетворення на шляху європеїзації вищої освіти, впровадження засад кращих європейських практик поки не демонструють позитивних змін, а навпаки, виходячи з рейтингових позицій та міграційних потоків абітурієнтів, негативно впливають на конкурентоспроможність вищої освіти України, адже без комплексних перетворень та структурних зрушень в економіці не можливі якісні зміни у сфері вищої освіти. Тому вдосконалений механізм державного регулювання конкурентоспроможності має якомога більше бути адаптивним не лише реаліям вітчизняної вищої освіти, а й змінам у сфері вищої освіти на глобальному ринку освітніх послуг.

Виходячи з цього, вважаємо за доцільне, дослідити наявні практики з управління вищою освітою у світі та здійснити їх компаративістику з Україною. Наприклад, Осмо Ківінен і Рісто Рінне - дослідники з університету Турку - виділяють три моделі вищої освіти з погляду взаємодії вищої освіти, держави й ринку: американська модель (крайня децентралізація; тверда конкуренція, ринкове управління, відкритість); західноєвропейська модель (державне фінансування; державний контроль – “оціночна держава”; доступ у ЗВО за допомогою вступних процедур); скандинавська модель (державне фінансування; управління на основі розвиненого механізму законодавства; конкуренція, контрольована державою; мінімальний приватний сектор).

Таким чином, з погляду взаємодії вищої освіти, держави й ринку, Україна переймає характеристики двох моделей: західноєвропейської та скандинавської. Проте, варто відмітити, що, на відміну від скандинавської моделі, в Україні відсутній розвинений механізм законодавства з управління вищою освітою, в результаті чого, низька конкурентоспроможність вищої освіти на глобальному ринку.

Тоді як, за типом управління вищої освіти виокремлюють: унітарний тип управління («сильний центр – незначна роль регіональної влади») спрямований на нівелювання територіальних відмінностей і вирівнювання освітнього і наукового ландшафту країни (США, Німеччина); федеративний тип («сильний центр – значуща роль регіонів») характеризується досягненням своєрідного балансу повноважень між центральною і регіональною владою щодо системи вищої освіти (Франція, Великобританія, Іспанія) та конфедеративний тип управління у вищій освіті передбачає відносини, за яких «незначною є роль центру - провідною є регіонів» (Канада, Швейцарія).

За типом управління вищої освіти для України характерним є унітарний тип із високим рівнем централізації управління, незначною роллю регіональних властей.

Особливістю сучасного стану системи вищої освіти України, державного механізму регулювання її конкурентоспроможності є невідповідність існуючого механізму, в основі якого покладено ієрархізацію структурних елементів та, відповідно, наявність вертикальних зв'язків між ними, що суперечить інтенсивному підходу в напрямку підвищення конкурентоспроможності вищої освіти, направленої на підвищення якості підготовки, застосуванні нових методів та прийомів у процесі передачі знань, формуванні

компетентностей, побудові нової моделі освітнього процесу, розвитку сфери науки та інновацій, залучення закладів вищої освіти до процесу капіталізації їх ідей та винаходів, соціалізації сфери вищої освіти, вимогам інноваційної моделі економіки, в межах якої саме вища освіта, як сфера державного регулювання стає найбільш стратегічно важливою.

Саме вища освіта в умовах переходу до нової стадії розвитку суспільства, спричиненою 4 Промисловою революцією, яка не лише призводить до зміни інструментів та методів введення господарства, а й трансформує систему вищої освіти, поодинокими прикладами такого перетворення є, наприклад, Університет 21 чи Школа 45, в основі діяльності яких, при передачі знань, лежать нові методи та цінності вищої освіти, є вкрай важливою та невід'ємною складовою.

Інтенсифікація розвитку системи вищої освіти покликана прискорити процес реформування та усунення наявного дисонансу щодо високої частки охоплення вищою освітою, рівня людського розвитку в Україні та низького рівня конкурентоспроможності національної економіки, адже такий дисбаланс свідчить про серйозні інституціональні недоліки, притаманні механізму функціонування самої економіки та відсторонення сфери вищої освіти в його межах, що, в свою чергу, є неможливим, базуючись до принципів такої ефективної моделі як «потрійна спіраль» (яка передбачає функціонування за схемою «університети – промисловість – уряд»).

Застосування такого підходу надасть відчутний економічний, соціальний та науково-технічний ефект для економіки країни.

Окрім того, переорієнтація діяльності та засад функціонування системи вищої освіти, в межах якої принципом роботи усіх ЗВО стане проєктоорієнтованість, що забезпечить, в свою чергу, інтеграцію та процес поглинання системи вищої освіти в економічну систему загалом, адже спровокує більш ефективну роботу наявного професорсько-викладацького складу, талановитого студентства чи наукової еліти через більш ефективне використання робочого часу, зниження його втрат у зв'язку з ефективною реалізацією тих чи інших проєктів виключно компетентними на це групами виконавців, оминувши безпосередньо функціональні обов'язки кожного з учасників, тобто за принципом «вміння-завдання», а не «посада-завдання».

Такого роду переорієнтація на деієрархізацію в системі вищої освіти, із горизонтальними зв'язками, може слугувати ефективним інструментом забезпечення умов формування конкурентоспроможності вищої освіти в цілому, адже підвищить ефективність роботи ЗВО в цілому.

Сучасне середовище є настільки відкритим та глобалізованим, що відсутність комплексного бачення наявних проблем в самій системі призводить до сповільнення економічного зростання при наявності значних на це ресурсів.

Так, наприклад, система вищої освіти, не є вже виключно продуцентом висококваліфікованих фахівців, яких готують аби забезпечити ринок праці, а також ще є й сфера економіки, яка є більш стратегічно важливою аніж будь-яка галузь промисловості.

Через те, що остання є джерелом нових ідей, яких потребує як приватний так і державний сектор, забезпечує та відповідає за рівень збалансованості ринку праці, ступеня інноваційної налаштованості підприємств, створення осередків ідейності, які можливо трансформувати в безпосереднє благо того іншого.

Таким чином, розвиток національної системи вищої освіти можливий лише шляхом вдосконалення механізму державного регулювання її конкурентоспроможності.

Вище викладене зумовлює необхідність розробки напрямів удосконалення механізму забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти України, який би у повній мірі відповідав сучасним умовам формування інноваційної моделі економіки, заснованої на знаннях та компетентностях, що, в свою чергу, вказує на перспективність подальших досліджень у даному напрямку.

Література

1. Вахштайн В. С. Две модели образовательных систем: континентальная и атлантическая. Прогнозис. 2006. № 3. С. 321–352, с. 324. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.intelros.ru/pdf/prognosis/321-352_vahshtain.pdf.

2. Левченко О. М., Царенко І. О. Конкурентоспроможність вищої освіти України у вимірі міжнародних систем ранжування. Економіка і організація управління. 2016. № 3 (23). С. 73-81.

Яковенко Р. В.

кандидат економічних наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ РОБОТИ У ВНЗ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Автоматизація (англ. – automation) – один із способів підвищення продуктивності праці, наслідок науково-технічного прогресу. Також є однією з можливих причин зростання рівня безробіття за умов неадекватної державної економічної чи галузевої політик [3, с. 10]. Рівень автоматизації виробництва характеризує ступінь впровадження досягнень науково-технічного прогресу, визначає місце і роль сучасної людини у сучасному виробництві.

Якщо машинна техніка в індустріальну епоху реалізує і примножує головним чином фізичні сили людини, то інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерна техніка реалізують і примножують можливості людського розуму [2, с. 11]. Оскільки Україна знаходиться на цивілізаційній стадії формування та поширення засад інформаційного, постіндустріального господарства, розглянемо можливості автоматизації оцінки роботи вищого